

BÖLÜM 35

OKUL DÖNEMİ ÇOCUKLARINDA DÜŞÜK BENLİK SAYGISI İLE İLİŞKİLİ RİSK ETMENLERİ: EBEVEYN DESTEĞİ NASIL OLMALI?

Ozan KAYAR

Dr. Arş.Gör., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü

Nedir “Benlik Saygısı”?

Benlik (öz, kendilik) kavramı, bir bireyi oluşturan özelliklerinin tümünü, kişinin diğer herkesten ayrı ve biricik olma hissini ve bu konudaki farkındalığını ifade eder (1). Çoğu kuramcı tarafından kişilik gelişimimiz için temel teşkil ettiği kabul edilen benlik kavramının önemli bir ögesi ise benlik saygısıdır (2). Benlik algısı, benlik tasarımı ya da özgüven gibi terimler, kimi zaman bu kavramın yerine kullanılsa da benlik saygısı, yine bu kavramlarla ilişkili olmakla beraber daha farklı bir durumu ya da süreci içerir. Örneğin, benlik algısı ya da benlik tasarımı kavramları kişinin benliğine ilişkin yaptığı olumlu ya da olumsuz nitelikteki çıkarımlarını ya da değerlendirmelerini ifade eder (3). Benlik saygısı ise kişinin benliğine yönelik gerçekleştirdiği bu tür algısal değerlendirmeleri sonucunda olumlu ve olumsuz yanlarının farkında olarak kendisinin bir bütün olarak sevmeye ve takdir edilmeye değer olduğuna inanması, içinde yaşadığı dünyada varlığının anlamlı olduğunu hissetmesi ile ilişkilidir (4). Bunun yanında özgüveninin yüksek olduğu öne sürülen bir kişide bu hissin oluşması için gerekli olan yüksek niteliklere ya da becerilere sahip olma kriteri kişinin benlik saygısı için aranmaz (5). Her insanın diğerleriyle karşılaştığında kendisini daha aşağıda ya da üstün gördüğü nitelikleri ya da özgüven hislerine katkı sağlayan çeşitli yetenekleri olabilir. Ancak benlik saygısı, bu tür kişisel özelliklerinden ya da bu özelliklere ilişkin çıkarımlarından bağımsız olarak kişinin özbenliğini olduğu haliyle kabul etmesi ve değerli görmesi sonucunda ortaya çıkan bir memnuniyet hissi ya da bir tür kendinden razı olma halidir (6).

İnsanlarda benlik saygısı, genellikle bu kavramla ilişkili olduğu düşünülen bazı niteliklerin sorgulandığı ölçekler yoluyla değerlendirilmektedir. Bu süreçte bireylerin benlik saygısı düzeyleri, bu niteliklerin varlığının derecesine yönelik olarak verdikleri yanıtların toplam puanına göre çeşitli biçimlerde sınıflandırılır. Benlik saygısına yönelik bu tür kategorik yaklaşımlar, kavramın daha somut olarak incelenmesini kolaylaştırdığı için tercih edilir ve araştırmacılar, elde edilen sonuçlar doğrultusunda genellikle yüksek, orta ve düşük düzeyde benlik saygısı olan insanlarla ilgili bazı çıkarımlarda bulunurlar (7). Bununla ilişkili değerlendirmeler ve öngörüler genel olarak incelendiğinde ise, benlik saygısı yüksek olan bireyler, kendi yeteneklerini ve güçlü yanlarını iyi tanıdıklarından yüksek özgüvene sahiptirler. Bundan ötürü de herhangi bir işin altından başarıyla kalkacaklarına yönelik inançları olumlu yöndedir. Bu kendine güven hissini yanında “yapabilirim” inancının

yardım alma alternatifini düşünmenin zamanı gelmiştir (21). Çocuklarının, benlik saygısı gelişimi açısından ciddi bir risk etmeni olan ruhsal sağlık sorunları için ekstra desteğe ihtiyacı olduğunu düşündüklerinde ise çocuk ve ergen psikiyatristleri ve klinik psikologlar ebeveynlerin en öncelikli alternatifleri olmalıdır (21,23). Örneğin, doğrudan ÖÖB'ye yönelik bir ilaç tedavisi olmasa da bu bozukluk sıklıkla DEHB ya da Yıkıcı Davranım Bozuklukları gibi ilaç tedavisi gerektiren diğer ruh sağlığı sorunlarıyla birlikte görülebildiğinden, böyle durumlarda çocuk psikiyatristleri tarafından değerlendirme ve tedavilerinin düzenli takibi gerekebilmektedir (23, 42). Bir diğer tedavi alternatifi olan bireysel ya da grup psikoterapi desteği ise her iki meslek uzmanı tarafından uygulanabilir. Bu destek ise özellikle onların duygusal, davranışsal ve sosyal alanda yaşadıkları sorunlarıyla başa çıkmalarına yardımcı birçok stratejiyi öğrenme fırsatları sunması açısından yararlıdır. Nitekim bu yolla çocuklar, karşılaştıkları zorluklar karşısında yaşadıkları hayal kırıklığı, stres, kaygı gibi duyguları daha iyi yönetebildiklerini görecekler; bunun farklı yaşam alanlarındaki olumlu yansımalarıyla (sosyal uyum, akademik başarı, daha iyi aile ilişkileri gibi) paralel olarak ise benlik saygılarında da artışlar gözlenecektir (53 60).

KAYNAKLAR

1. Eraslan Çapan B, Korkut Owen F. Çocukların kendilik değerini geliştirmede kendilik değeri geliştirme programı ve sosyal ve duygusal eğitim programının etkililiği. *Electronic Journal of Social Sciences* 2017; 16:62.
2. Hawi N, Samaha M. Identifying commonalities and differences in personality characteristics of Internet and social media addiction profiles: traits, self-esteem, and self-construal. *Behaviour & Information Technology* 2019; 38(2):110-119.
3. Grewal L, Hmurovic J, Lamberton C, Reczek RW. The self-perception connection: Why consumers devalue unattractive produce. *Journal of Marketing* 2019; 83(1):89-107.
4. Dos Santos PR, Meneghim MDC, Ambrosano GM, Vedovello Filho M, Vedovello SA. Influence of quality of life, self-perception, and self-esteem on orthodontic treatment need. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics* 2017; 151(1):143-147.
5. Sadeghi E, Ganji M. The effects of cooperative learning on Iranian university students' class-engagement, self-esteem, and self-confidence. *Journal of Modern Research in English Language Studies* 2020; 7(4):89-109.
6. Asimakopoulou E, Zavrides H, Askitis T. Plastic surgery on body image, body satisfaction and self-esteem. *Acta chirurgiae plasticae* 2020; 61(1-4):3-9.
7. Harris MA, Donnellan MB, Trzesniewski KH. The lifespan self-esteem scale: Initial validation of a new measure of global self-esteem. *Journal of Personality Assessment* 2018; 100(1):84-95.
8. Pinquart M, Gerke DC. Associations of parenting styles with self-esteem in children and adolescents: A meta-analysis. *Journal of Child and Family Studies* 2019; 28(8):2017-2035.
9. Masa'Deh R, AlAzzam M, Al-Dweik G, Masa'deh O, Hamdan-Mansour AM, Basheti IA. Academic performance and socio-demographic characteristics of students: Assessing moderation effect of self-esteem. *International Journal of School & Educational Psychology* 2021; 1-8.
10. Budiarto Y, Helmi AF. Shame and self-esteem: A meta-analysis. *Europe's Journal of Psychology* 2021; 17(2):131-145.
11. Nguyen DT, Wright EP, Dedding C, Pham TT, Bunders J. Low self-esteem and its association with anxiety, depression, and suicidal ideation in Vietnamese secondary school students: a cross-sectional study. *Frontiers in Psychiatry* 2019; 10:698.
12. Wells AE, Hunnikin LM, Ash DP, Van Goozen SH. Low self-esteem and impairments in emotion recognition predict behavioural problems in children. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment* 2020; 42: 693-701.
13. Harris MA, Orth U. The link between self-esteem and social relationships: A meta-analysis of longitudinal studies. *Journal of*

- Personality and Social Psychology 2020; 119(6):1459.
14. Bleidorn W, Schwaba T. Retirement is associated with change in self-esteem. *Psychology and Aging* 2018; 33(4):586.
 15. Keizer R, Helmerhorst KO, van Rijn-van Gelderen L. Perceived quality of the Mother-Adolescent and Father-Adolescent attachment relationship and adolescents' self-esteem. *Journal of Youth and Adolescence* 2019; 48(6):1203-1217.
 16. Yang Q, Tian L, Huebner ES, Zhu X. Relations among academic achievement, self-esteem, and subjective well-being in school among elementary school students: A longitudinal mediation model. *School Psychology* 2019; 34(3):328.
 17. Filippello P, Buzzai C, Messina G, Mafodda AV, Sorrenti L. School refusal in students with low academic performances and specific learning disorder. The role of self-esteem and perceived parental psychological control. *International Journal of Disability, Development and Education* 2020; 67(6):592-607.
 18. Chan Y, Chan YY, Cheng SL, Chow MY, Tsang YW, Lee C, Lin CY. Investigating quality of life and self-stigma in Hong Kong children with specific learning disabilities. *Research in Developmental Disabilities* 2017; 68:131-139.
 19. DuPaul GJ, Dahlstrom Hakki I, Gormley MJ, Fu Q, Pinho TD, Banerjee M. College students with ADHD and LD: Effects of support services on academic performance. *Learning Disabilities Research & Practice* 2017; 32(4):246-256.
 20. Lithari E. Fractured academic identities: dyslexia, secondary education, self-esteem and school experiences. *International Journal of Inclusive Education* 2019; 23(3):280-296.
 21. DSF Literacy Service. Understanding learning difficulties: A guide for parents revised Edition. South Perth, Western Australia: The Australian Federation of SPELD Associations (AUSPELD) Publishing; 2018.
 22. Kemp, G., Smith, M., & Segal, J. Learning disabilities and disorders. <https://www.help-guide.org/articles/autism-learning-disabilities/learning-disabilities-and-disorders.htm>. Erişim tarihi: Kasım, 2020.
 23. William & Mary The School of Education. Twice exceptional: Gifted students with learning disabilities Considerations Packet. Williamsburg: Publication of Training & Technical Assistance Center; 2008.
 24. Karami J, Rezaee F, Nosrati R, Abasi M, Siahkamari R. The study of self-esteem of dyslexic children in elementary school in Kermanshah. *Journal of Pediatric Nursing* 2019; 5(4):33-40.
 25. Wang JL, Wang HZ, Gaskin J, Hawk S. The mediating roles of upward social comparison and self-esteem and the moderating role of social comparison orientation in the association between social networking site usage and subjective well-being. *Frontiers in Psychology* 2017; 8:771.
 26. Gosk U, Dominiak-Kochanek M, Rutkowska M. Sense of coherence and social comparison in the classroom: The comparative study on students with and without dyslexia. 11th International Conference on Education and New Learning Technologies 2019; 4535-4541.
 27. Musetti A, Eboli G, Cavallini F, Corsano P. Social relationships, self-esteem, and loneliness in adolescents with learning disabilities. *Clinical Neuropsychiatry* 2019; 16(4):133-140.
 28. Toffalini E, Pezzuti L, Cornoldi C. Einstein and dyslexia: Is giftedness more frequent in children with a specific learning disorder than in typically developing children?. *Intelligence* 2017; 62:175-179.
 29. Children's Mental Health Centre (Integra) Staff. A handbook on learning disabilities. Halliburton, Ontario: Publication of Integra; 2009.
 30. Turunen T, Poskiparta E, Salmivalli C. Are reading difficulties associated with bullying involvement?. *Learning and Instruction* 2017; 52:130-138.
 31. Candace C, Horowitz, Sheldon H. The state of learning disabilities: Facts, trends and emerging issues. New York: Publication of the National Center for Learning Disabilities, 2014.
 32. National Center for Learning Disabilities. The dyslexia toolkit: An essential resource. New York: Publication of the National Center for Learning Disabilities, 2012.
 33. Griffiths R. Learning differently: Handbook for students with learning disabilities at Cabrillo

- College. San Jose, Watsonville: Publication of Cabrillo College, 2003.
34. Kheyroddin B. The comparison of motor skills of dyslexic and nondyslexic students. *Med J Tabriz University of Med Sci* 2007; 28:7-10.
 35. Alexander-Passe N. The school's role in creating successful and unsuccessful dyslexics. *Journal of Psychology and Psychotherapy* 2016; 6:1.
 36. Yavuzer H. Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2002.
 37. Boyes ME, Leitão S, Claessen M, Badcock NA, Nayton M. Correlates of externalising and internalising problems in children with dyslexia: An analysis of data from clinical case-files. *Australian Psychologist* 2020; 55(1):62-72.
 38. Manitoba Learning Resource Centre. Supporting inclusive schools: Addressing the needs of students with learning disabilities, Winnipeg, Manitoba: Manitoba Education and Advanced Learning Publishing; 2015.
 39. Kayar O. Dikkat Eksikliği/ Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocuklar İçin Yönlendirici Grup Oyun Terapisi. In: Öktem F, Kocatepe Avcı U, editors. *Çocuklar için Kısa Süreli Oyun Terapisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019; p. 325-352.
 40. The International Dyslexia Association (IDA) Toolkit. IDA dyslexia handbook: Dyslexia in the classroom: What every teacher needs to know. Baltimore: Publication of The International Dyslexia Association; 2019.
 41. 41.Toronto Catholic District School Board (TCDSB). Learning disabilities: Information, resources, & strategies to help your child succeed. Toronto: Publication of Tracey Vieira Psychology Services, 2006.
 42. Cratty BJ, Goldman RI. Learning disabilities: Contemporary viewpoints. Amsterdam: MD Harwood Academic Publishers; 1996.
 43. Mayzler A, McGann A. Tutor in a book: Better grades as easy as 1-2-3. Detroit: Adams Media; 2010.
 44. Halsted JW. Some of my best friends are books: Guiding gifted readers from pre-school to high school (2nd ed.). Scottsdale, AZ: Great Potential Press; 2002.
 45. Challenging Behaviour Foundation and Council for Disabled Children. How to develop effective local services for children with learning disabilities whose behaviours challenge?. Publication of 'Paving the way' Project; 2014.
 46. The International Dyslexia Association (IDA). IDA dyslexia handbook: What every family should know. Baltimore: Publication of The International Dyslexia Association; 2019.
 47. Salman U, Özdemir S, Salman AB, Özdemir F. Özel öğrenme güçlüğü "Disleksi". İstanbul Bilim Üniversitesi Florence Nightingale Tıp Dergisi 2016; 2(2):170-176.
 48. Kolburan ŞG, Erbay EÖ. Bir eğitim liderliği örneğinde, disleksi vakası. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi* 2015; 1(1):1-31.
 49. Korkmazlar ÜO. Özel öğrenme bozukluğu/ güçlüğü ve özel eğitim. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları; 2009.
 50. Olofsson A, Taube K, Ahl A. Academic achievement of university students with dyslexia. *Dyslexia* 2015; 21:338-349.
 51. Kayar O. Özgül Öğrenme Güçlüğü Eşliğinde Psiko-eğitsel Müdahaleler. In: Toros F, Güler Aksu G, editors. *Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu ile İlgili Her Şey*. Ankara: Akademisyen Kitabevi, 2020; p. 265-326.
 52. The British Columbia School Special Education Service. Supporting students with learning disabilities: A guide for teachers. British Columbia: Publication of Province of British Columbia Ministry of Education; 2011.
 53. Saskatchewan Rivers Public School Division (SPRSD). Learning disabilities: Handbook for parents and teachers, Saskatchewan: Publication of Students Support Services; 2015.
 54. Brown, DS. Goal Setting for Children with Learning Disabilities: Your Role Is Important. <http://www.ldonline.org/article/2> Goal Setting for Children with Learning Disabilities A Your Role Is Important, By A Dale Children should also be encouraged, make their dreams come true. Erişim tarihi: Ocak, 2008.
 55. Hayes AM, Dombrowski E, Shefcyk AH, Bulat J. Learning disabilities screening and evaluation guide for low- and middle-income countries. North Carolina: RTI Press Publication; 2018.
 56. Kayar O. Ergenlik Dönemi ve DEHB: Ebeveyn ve Öğretmen Tutumları Nasıl Olmalı? In: Toros F, Güler Aksu G, editors. *Dikkat Eksikliği ve*

Hiperaktivite Bozukluğu ile İlgili Her Şey. Ankara: Akademisyen Kitabevi, 2020; p. 159-214.

57. Barbara S, Francesca D. Rhythmic gymnastics and dyslexia: a two-year preliminary case study. *Journal of Physical Education and Sport* 2018; 18(5): 2122-2126.
58. Burden R, Burdett J. Factors associated with successful learning in pupils with dyslexia: A motivational analysis. *British Journal of Special Education* 2005; 32:100-104.
59. Özdemir, E. Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğunda Nöropsikolojik Değerlendirme. In: Toros F, Güler Aksu G, editors. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu ile İlgili Her Şey. Ankara: Akademisyen Kitabevi, 2020; p. 53-67.
60. Elagöz, FÖ. Çocuklarda Sorunlu Davranışların Azaltılmasında Çocuk-Ebeveyn İlişki Terapisi. In: Öktem F, Kocatepe Avcı U, editors. Çocuklar için Kısa Süreli Oyun Terapisi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019; p. 223-246.